Liikenne- ja viestintävaliokunta

Viite: HE 241/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi verkossa tapahtuvaan terroristisen sisällön levittämiseen puuttumisesta ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Keskusrikospoliisin lausuntoa asiassa HE 241/2022 vp hallituksen esitys eduskunnalle laiksi verkossa tapahtuvaan terroristisen sisällön levittämiseen puuttumisesta ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta. Lakiehdotuksen tarkoituksena on antaa täydentävä sääntely liittyen Euroopan parlamentin ja neuvoston antamaan asetukseen (EU) 2021/1784 verkossa tapahtuvan terroristen sisällön levittämiseen puuttumisesta. Esitys annetaan vuoden 2022 lisätalousarvioesitykseen IV liittyvänä budjettilakina.

Keskusrikospoliisi lausuu asiassa seuraavaa:

Toimivaltaiset viranomaiset

Toimivaltaiseksi viranomaiseksi terrorista verkkosisältöä koskevien poistomääräysten antamiseen ja rajat ylittävissä tilanteissa toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen poistomääräysten arviointiin ehdotetaan poliisia. Hallinnollisten seuraamusten määräämisen osalta toimivaltaiseksi viranomaiseksi esitetään lakiesityksen 3 §:ssä säädettyä seuraamuskollegiota, jonka jäsenet nimettäisiin Poliisihallituksen toimesta. Hallinnollisia seuraamuksia voidaan määrätä asetuksessa säädettyjen velvoitteiden rikkomisesta. Sen sijaan asetuksessa säädettyjen erityistoimenpiteitä koskevien päätösten osalta toimivaltaiseksi viranomaiseksi esitetään Liikenne- ja viestintävirastoa.

Asetuksen 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden toimivaltaiset viranomaiset suorittavat asetuksen mukaiset tehtävät *objektiivisesti, syrjimättömästi ja perusoikeuksia täysimääräisesti kunnioittaen.* Toimivaltaiset viranomaiset eivät saa pyrkiä saamaan tai ottaa vastaan 12 artiklan 1 kohdan mukaisten tehtävien hoitamista koskevia ohjeita miltään muulta elimeltä. Asetuksen vaatimus on tältä osin huomioitu täytäntöönpanolakia koskevan esityksen 1 §:n 4 momentissa, jonka mukaan viranomaiset eivät saa 1--3 momentissa tarkoitettuja tehtäviä hoitaessaan pyrkiä saamaan tai ottaa vastaan ohjeita miltään muulta taholta.

Lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä todetaan, että poistamismääräysten antaminen olisi täysin uusi viranomaistehtävä. Tältä osin Keskusrikospoliisi haluaa kuitenkin tuoda esille, että voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti *tuomioistuimille* on säädetty

toimivaltuus antaa verkkosisällön poistomääräyksiä vastaavia *verkkoviestin jakelun keskeyttämismääräyksiä* sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003 vp) 18 §:n ja *tiedon saannin estoa koskevia määräyksiä* sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014 vp) 185 §:n perusteella. Kyse on kuitenkin uudesta tehtävästä poliisille.

Asetuksen 3 artiklan mukaisen poistamismääräyksen antaminen edellyttää, että poliisilla on osaamista arvioida verkkosisältöä suhteessa asetuksessa määriteltyyn terroristisen tietosisällön määritelmään. Tehtävä on poliisille uusi ja vaatii kouluttamista, jotta asetuksen vaatimukset osataan ottaa täysimääräisesti huomioon. Lisäksi poistamismääräyksiin liittyen tulee tehdä aktiivista kansainvälistä viranomaisyhteistyötä päällekkäisten poistomääräysten välttämiseksi ja mahdollisten asiaan kytkeytyvien esitutkintojen selvittämiseksi.

Asetuksen mukaista velvoitetta arvioida asetuksen 4 artiklan mukaisissa rajat ylittävissä tilanteissa poistomääräystä asetuksen määräysten lisäksi suhteessa Euroopan Unionin perusoikeuskirjassa vahvistettuihin perusoikeuksiin on pidettävä erityisen haastavana ja erityistä osaamista vaativana tehtävänä. Kyse on poliisille täysin uudenlaisesta tehtävästä. Rajat ylittävien poistamismääräyksien arviointi vaatii erityisesti juridista osaamista ja ammattitaitoa. Keskusrikospoliisi arvioi, että kyseisen tehtävän hoitaminen edellyttää vähintään poliisin päällystötutkintoa tai oikeustieteellistä koulutusta.

Päätöksen antamiseen sekä päätöksiä koskevaan muutoksenhakuun sovellettava laki

Asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan säilytyspalvelun tarjoajilla, jotka ovat saaneet 3 artiklan 1 kohdan nojalla annetun poistamismääräyksen tai 4 artiklan 4 tai 5 artiklan 4, 6 tai 7 kohdan nojalla annetun päätöksen on oltava oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin. Saman artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on otettava käyttöön tehokkaita menettelyjä artiklassa tarkoitettujen oikeuksien käyttöä varten. Päätöksentekoon sovellettavan lain perusteella määräytyvät päätöksen tekemisessä noudatettavat menettelytavat sekä erityisesti päätöksen sovellettava muutoksenhakusääntely.

Myös sisällöntarjoajilla, joiden sisältö on poistettu tai siihen pääsy on estetty, on asetuksen 9 artiklan 2 kohdan mukaan oltava oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin. Kyseiseen oikeuteen on kuuluttava oikeus riitauttaa poistomääräys poistomääräyksen antaneen toimivaltaisen viranomaisen jäsenvaltion tuomioistuimissa ja oikeus riitauttaa 4 artiklan 4 kohdan nojalla annettu päätös päätöksen tehneen toimivaltaisen viranomaisen jäsenvaltion tuomioistuimissa.

Lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä esitetään täytäntöönpanolakiin säädettäväksi 8 §, jonka mukaan *muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019)*. Pykälätekstin perusteella jää epäselväksi koskeeko muutoksenhakusääntely myös asetuksen perusteella annettavia päätöksiä vai ainoastaan sen nojalla annettuja seuraamusmaksuja. Asia käy selville kylläkin hallituksen esityksen yksityiskohtaisista perusteluista (s.42), jossa todetaan seuraavaa: *Asetuksen mukaan tehtäviin viranomaispäätöksiin haetaan muutosta siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.* Tarkkarajaisuuden vuoksi 8 §:ää olisi hyvä tarkentaa toteamalla kyseinen seikka säännöstekstissä. Lisäksi täytäntöönpanolaissa tulisi todeta, että asetuksen perusteella annettaviin viranomaispäätöksiin noudatetaan hallintolain säännöksiä soveltuvin osin.

Resurssivaikutukset

Esitys aiheuttaa poliisille merkittäviä henkilöresurssi- ja koulutustarpeita. Erityisesti henkilöresursseja vaativiksi tehtäviksi arvioidaan asetuksen 4 artiklan 3 kohdan mukainen rajat ylittävien poistomääräysten arviointiin liittyvä tehtävä sekä 4 artiklan 4 kohdan mukainen velvoite palveluntarjoajan pyynnöstä tehdä vastaava poistamismääräystä koskeva arviointi. Molemmista arvioinneista on laadittava perusteltu päätös. Lisäksi päätöksen antamiselle on asetettu molemmissa tapauksissa tiukka 72 tunnin aikaraja.

Todennäköisesti ainakaan tässä vaiheessa asetuksen ja täytäntöönpanolain voimaantulo ei aiheuttaisi järjestelmäkehityksestä aiheutuvia kustannuksia, sillä Europol on kehittänyt poistamismääräysten välittämiseen oman PERCi-järjestelmän. Järjestelmää ei ole tarkoitus ainakaan tässä vaiheessa integroida olemassa oleviin järjestelmiin. Järjestelmän käyttöönotto vaatii kuitenkin koulutusta ja myös resurssivarautumista.

Kuten hallituksen esityksen perusteluissakin todetaan, niin resurssivaikutukset voivat vielä lisääntyä, jos esimerkiksi joku kansainvälinen iso säilytyspalvelun tarjoaja sijoittaa asetuksessa tarkoitetun toimipaikkansa tai laillisen edustajansa Suomeen taikka jos jotain jo Suomessa sijaitsevaa säilytyspalvelun tarjoajaa aletaan hyödyntää terroristisen sisällön levittämiseksi.

Hallituksen esityksessä poliisille esitetään 4 htv:tä asetuksen mukaisiin tehtäviin. Kuten edellä on jo todettu, poliisille esitetään erittäin vaativia ja perusoikeuksiin keskeisesti puuttuvia toimivaltuuksia. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan tehtäviin tulee varata riittävästi resursseja erityisesti huomioiden vireillä olevat muut EU-lainsäädäntöhankkeet, joissa on tarkoitus luoda velvoittavaa sääntelyä myös muun laittoman verkkosisällön osalta. Näin pystytään parhaiten turvaamaan asetuksen asettamat tiukat vaatimukset poistomääräysten arvioinnille rajat ylittävissä tilanteissa sekä asetuksen antamissa tiukoissa aikaraameissa.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos Robin Lardot

Rikostarkastaja Heidi Björk